

Karar İncelemesi :

SENDİKA TÜZÜĞÜNDE YER ALAN ANADİLDE EĞİTİM VE ÖĞRETİME İLİŞKİN HÜKMÜN ANAYASAYA VE YASALARA AYKIRI OLMASI

Prof. Dr. Fevzi DEMİR*

(T.C. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E: 2005/9-320, K: 2005/355, T: 25.5.2005)

E..... SENDİKASININ KAPATILMASI TALEBİ (Tüzüğünde Yer Alan Sendikanın Anadilde Eğitim ve Öğretim Hakkını Savunduğuna İlişkin Hükmün Anayasaya Aykırı Olması - Türkçe Dışındaki Anadillerde Eğitimin Devletin Üniter Yapısına Zarar Vereceği ve Kamusal Alanda Çelişkileri Artıracağı)

DEVLETİN ÜNİTER YAPISINA ZARAR VERECEK VE TOPLUMDA BÖLÜNMEYE YOL AÇACAK TARZDA ÖRGÜTLENME HAKKININ BULUNMAMASI (Sendikal Örgütlenme Hakkının Kapsamı ve Sınırları - Sendika Tüzüğünde Yer Alan Anadilde Eğitim ve Öğretimin Savunulduğuna İlişkin Hükmün Anayasaya ve Yasalara Aykırı Olması/Sendikanın Kapatılması Gereği)

**2709/m.3,42,66,51,90/son
4688/m.3/f,6,7/b,20,37
2925/m.2/a**

ÖZET : Uyuşmazlık, sendika tüzüğünün, sendikaların amaçları bölümünde yer alan, "...bireylerin anadillerinde öğrenim görmesini savunur" ibaresinin kanuna, Cumhuriyetin temel niteliği ve demokratik esaslar unsuruna aykırılık oluşturup oluşturmadığına ilişkindir.

Ana dil en yalın tanımıyla, bireylerin yakın çevreleriyle ilk etkileşimini sağladığı dili ifade eder.

Kişi ana dilini çevresinde öğrenir ve Türkçe'nin kullanımının zorunlu olduğu alanlar dışında bu dili istediği gibi kullanır.

Nitekim toplumda kullanılan farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi bu dil ve lehçelerde yayın yapılabilmesi demokratik bir hak olarak kabul edilmiş ve bu amaç yapılan yasal düzenlemelerle hayata geçirilmiştir.

Ancak, ana dilde öğrenim ise çok farklı bir kavramdır ve ilk öğretimden itibaren tüm eğitim ve öğretimin devletin resmi dili dışında, farklı dillerde de eğitim ve öğretimde

*Dokuz Eylül Üniversitesi

kullanılmasını gerektirir. Bir başka deyişle ana dilde öğrenim haklarının hayata geçmesi, bir devlette sayısı belirsiz ana dilin kamusal alana taşınması demektir.

Bu da üniter bir devlet olan, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan, dili Türkçe olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasası ile bağdaşmaz. Çünkü farklı dil ve lehçeleri sadece bir kültür ögesi görmek yerine, bu öğelerin "farklı ana diller" adı altında eğitim ve öğretim alanına sokmayı amaçlamak, Anayasaya aykırılık oluşturması yanında, toplumsal çelişkileri, eğitim, öğretim, bilimsel ve kamusal alanda da artırmaya neden olacaktır.

Ana dilde öğrenimin hayata geçmesi demek, bir devlette sayısı belirsiz ana dilin kamusal alanda boy göstererek bireyler aracılığıyla kamusal alana taşınması demek olacaktır ki, ulusal bütünlüğünü, ülkesi ve milletiyle bölünmezliğe ve diline bağlayan Cumhuriyetin üniter yapısı ile bağdaşmaz.

Bu durumda davalı sendikanın, bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini savunması açıkça Anayasaya aykırıdır.

Yasalar ve Anayasa ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzenin sağlanması amacıyla demokratik bir toplumda zorunlu bir tedbir olarak ülke bütünlüğüne karşı eylemleri önlemek için düzenlemeler getirmiştir. Bu düzenlemeler Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin 10 ve 11. maddeleri ile uyumlu bulunmaktadır. Anayasanın ve yasaların belirtilen hükümlerine aykırı olan sendika tüzüğündeki düzenlemenin Valilikçe ve Mahkemece yapılan ihtarlara ve verilen süreye rağmen davalı sendika tarafından düzeltilmemesi, sendikanın bir faaliyetidir. Ayrıca, üyelerinin ortak ekonomik ve sosyal menfaatlerini korumaktan başka bir amacı olmayacak sendikanın tüzüğündeki bu düzenlemenin kelime değişimi yapılmak suretiyle de olsa ısrarla devam ettirilmesi dikkat çekici olup, gerçek amaç dışına çıkıldığını göstermektedir.

Bu nedenle davalı sendikanın tüzüğünün "Sendikanın Amaçları" başlıklı 2. maddesinin (b) bendinde "Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükler doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel ve parasız eğitim görmesini, bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur." şeklindeki düzenlemeden "...bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur." sözcükleri Anayasanın 3, 42/6, Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 20. maddesi hükümlerine aykırı olduğundan 4688 sayılı Yasanın 37. maddesi uyarınca mahkemece davalı sendikanın kapatılmasına karar vermek gerekir.

DAVA : Taraflar arasındaki "sendikanın kapatılması" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; A. 2. İş Mahkemesince davanın reddine dair verilen 15.9.2004 gün ve 2004/833 - 752 sayılı kararın incelenmesi davacı tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 3.11.2004 gün ve 2004/28345 - 24792 sayılı ilamı ile, (...A. Cumhuriyet Başsavcılığı 10.6.2004 tarihli davanamesinde özetle, davalı sendi-

ka tüzüğünün "sendikanın amaçları" başlığını taşıyan 2. madde (b) bendinde "...bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur." sözcüklerinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 3. maddesinde yer alan "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir." ve yine 42. maddesinin 6. paragrafında yer alan "Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez." kurallarına ve Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi, Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğretilmesi Hakkındaki Kanunun 2. maddesinin (a) fıkrasında "eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına Türkçe'den başka hiçbir dil ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez" şeklindeki düzenlemelere açıkça aykırı olduğunu, A. Valiliğinin ihtarına rağmen belirtilen sözcüklerin tüzükten çıkarılmadığını, davalı Sendikanın bu şekilde 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 20. maddesinde yer alan sendika ve konfederasyonların yönetim ve işleyişleri Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamaz şeklindeki düzenlemeye aykırı olduğundan anılan yasanın 37. maddesi gereğince kapatılmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

Mahkeme; tüzükteki hükmün Türkiye Cumhuriyeti Devletinin toprak bütünlüğü, ulusun birliği ve devletin teklifi esaslarına karşı bir tehlike oluşturmadığı gibi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. ve 11. maddelerine de aykırı olmadığı gerekçesi ile davayı reddetmiştir.

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 37. maddesinde, "Anayasada belirtilen Cumhuriyetin Niteliklerine ve Demokratik Esaslara aykırı faaliyetlerde bulunan sendika ve konfederasyon, merkezlerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcısının istemi üzerine iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkeme kararı ile kapatılır..." denilmektedir.

Mahkemece 4688 sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca tüzüğünde değişiklik yapması için 13.7.2004 tarihli duruşmada davalı sendikaya 60 günlük süre vermiştir. Esasen mahkeme davalı sendikanın tüzüğünde kanuna aykırılık bulunup bulunmadığını açılan dava üzerine hemen değerlendirip, buna göre süre verilip verilmeyeceğini kararlaştırmak zorundadır. Tüzüğü değerlendiren mahkeme yasalara aykırı olduğunu tespit ederek ilgili sendikaya düzeltme yapması yönünde süre vermiş olup, tüzüğün kanunlara uygun hale getirilmemesinin yaptırımını sendikanın kapatılması olduğu halde sendika vekilinin tüzükte değişiklik yapılmayacağı yolundaki beyanına rağmen davanın reddine karar verilmiştir.

Mahkemenin gerekçeli kararında; "... verilen sürede tüzük düzeltilmez ise işin esasına girilmesi; düzeltilme halinde ise verilen mehile ve ihtarla uyulduğu için karar verilmesine yer olmadığı..." şeklinde hüküm kurulması gerektiği ifade edilmiştir. Mahkeme verdiği ihtarla tüzükteki düzenlemenin yasaya aykırılığını baştan itibaren kabul etmiş ve kendisini bağlamıştır. Gerçekten 4688 sayılı Yasanın 6. maddesi

hakime taktir hakkı da vermemektedir. Mahkeme yapacağı incelemede kanuna aykırılık olup olmadığını belirleyip, tarafları da dinleyip düzenleme yapılması yönünde karar verdiğine göre, düzeltme yapılmaması üzerine yeniden esasa girip inceleme yapamaz. Anılan yasa hükmü emredici niteliktedir. Mahkeme bu durumda sadece sendikanın kapatılmasına karar verebilir.

Ancak, mahkeme verilen süreye rağmen düzeltilmeyen sendika tüzüğü'nün 2. maddesinin (b) bendi hükmünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 ve 11. maddelerine aykırı olmadığı gerekçesi ile davayı reddetmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesi ifade özgürlüğü ile ilgili olup herkesin görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahip olduğu belirtilmekle beraber, bu özgürlüğün ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü veya kamu düzeninin sağlanması amacıyla yasayla sınırlandırılabilirliği belirtilmektedir. Aynı sözleşmenin 11. maddesi ise dernek kurma ve toplantı özgürlüğüyle ilgili olup, herkesin sendika kurabileceği ve sendikalara katılabileceği belirtilmekle beraber bu hakkın da bazı hallerde sınırlandırılabilirliği kabul edilmiştir. Bu nedenle sendika kurma hakkının da ulusal güvenlik, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması için sınırlandırılabilirliği benimsenmiştir.

Sendikalar tüzüklerinin ilgili makama verilmesi ile tüzel kişilik kazanır. Sendika tüzüğü sendikanın amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdüreceği çalışma konuları ile çalışma usullerini kapsar. Bu doğrultuda 4688 sayılı Yasanın 3/f maddesinde sendikanın tanımı "Sendika: Kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşları" şeklinde yapılmıştır. Anılan yasanın 7/b. maddesinde sendika tüzüklerinde sendikaların amacının yer alacağı düzenlenmiştir. Davalı sendika tüzüğünde amaçlar belirtilirken 4688 sayılı Yasanın 3/f maddesinde açıklanan amaçları aşar şekilde "bireylerin ana dillerinde öğretim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur" düzenlemesine yer vermiş, yukarıda açıklandığı gibi. Valiliğin ve Mahkemenin verdiği süreler içerisinde de tüzüğünden bu ifadeleri çıkarmamıştır.

4688 sayılı yasanın 20. maddesinde sendika ve konfederasyonların yönetim ve işleyişini Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine aykırı olamayacağı, 2925 sayılı Yasanın 4771 sayılı Yasa ile değişik 2. maddesinde de eğitim ve öğretim kurumlarının Türk vatandaşlarına Türkçe'den başka hiçbir dil ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının değiştirilmesi dahi teklif edilemeyecek 3. maddesinde Türkiye Devletinin ana dili Türkçe olduğu belirtildiği gibi, eğitim ve öğretim hakkı ve ödevi başlıklı 42. maddesinin 6. fıkrasında "Türkçe'den başka hiçbir dil eğitim ve öğretim kurumlarında Türk Vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez.", 66. maddesinde "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." düzenlemelerine yer verilmiştir.

Yasaların ve Anayasanın açıklanan bu hükümleri ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzenin sağlanması amacıyla demokratik bir toplumda zorunlu bir tedbir olarak ülke bütünlüğüne karşı eylemleri önlemek için düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin 10 ve 11. maddeleri ile uyumlu bulunmaktadır. Anayasanın ve yasaların yukarıdaki hükümlerine aykırı olan sendika tüzüğündeki düzenlemenin Valilikçe ve Mahkemece yapılan ihtarlara ve verilen süreye rağmen davalı sendika tarafından düzeltilmemesi, sendikanın bir faaliyetidir. Ayrıca, üyelerinin ortak ekonomik ve sosyal menfaatlerini korumaktan başka bir amacı olmayacak sendikanın tüzüğündeki bu düzenlemenin kelime değişimi yapılmak suretiyle de olsa ısrarla devam ettirilmesi dikkat çekici olup, gerçek amaç dışına çıkmadığını göstermektedir.

Bu nedenle davalı sendikanın tüzüğünün "Sendikanın Amaçları" başlıklı 2. maddesinin (b) bendinde "Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükler doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel ve parasız eğitim görmesini, bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur." şeklindeki düzenlemeden "...bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur." sözcüklerinin Anayasanın 3, 42/6, Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 20. maddesi hükümlerine aykırı olduğundan 4688 sayılı Yasanın 37. maddesi uyarınca mahkemece davalı sendikanın kapatılmasına karar vermek gerekirken yazılı şekilde davanın reddi hatalıdır...)

Gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

KARAR : Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

A- DAVACININ İSTEMİNİN ÖZETİ:

Davacı, E. Sendikası (E.S.) Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri haklarında açılan davada; Sendika Tüzüğü'nün, "Sendikanın Amaçları" başlığını taşıyan 2. maddesinin (b) bendinde; "toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel ve parasız eğitim görmesini, bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur" ifadelerinde geçen (kendi ana dilinde) ibaresi Anayasanın 3. ve 42 maddelerine uygun düşmediğinden, bu ibarenin madde metninden çıkartılması için A. Valiliğinin, anılan Sendikaya yazdığı yazıya rağmen, sendikanın anılan maddede herhangi bir değişiklik yapmadığı, Tüzükte geçen ifadenin Türkiye Cumhuriyet Anayasasının 3. maddesinde "Türkiye Devleti, Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir", 42. maddesinin 6. paragrafında "Türkçe'den başka hiçbir dil eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez", Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanunun

2. maddesinin (a) fıkrasında, "Eğitim ve Öğretim Kurumlarında Türk vatandaşlarına Türkçe'den başka hiçbir dil ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez", 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 20. maddesinde "bu Kanuna göre kurulan sendika ve konfederasyonlarının işleyişleri Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı ..." olamayacağını öngören Anayasa ve kanun hükümlerine rağmen davalı Sendikanın, Tüzüğü'nün 2. maddesindeki "bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesi" ibaresini tüzüğü'nden çıkarmadığı belirtilerek;

"... E. Sendikasının 4688 Sayılı Kanunun 37. maddesi gereğince kapatılmasına karar verilmesi kamu adına dava ve talep" edilmektedir..

B- DAVALININ YANITININ ÖZETİ:

4688 sayılı Yasanın 37. maddesine dayanarak kapatma istenmesine karşın, tüzel kişiliğin anılan madde de belirtilen nitelikte yasadışı bir faaliyetinin söz konusu olmadığı, Anayasaya aykırılığı iddia edilen tüzüğü'nün ilgili bendinin, var olan düzenlemeler içerisinde yasal bulunduğu, Anayasa'nın 13, 25, 26, 51. maddeleri , 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4 üncü maddelerine bakıldığında; düşünceyi toplu olarak ifade etme niteliği taşıyan Sendika Tüzüğü'nün 2/b maddesi gerekçe gösterilerek sendikanın kapatılmak istenmesinin hukuka aykırı olduğu, ayrıca Anayasanın 90. maddesinin son fıkrasının, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." hükmü karşısında, ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ışığında ve AİHM'nin içtihat niteliğini almış kararları birlikte değerlendirildiğinde, sendikanın kapatılmasına ilişkin olarak açılmış davanın reddine karar verilmesi gerektiği savunulmaktadır.

C- YEREL MAHKEMENİN KARARININ ÖZETİ:

Davanın sendika yöneticilerine karşı açılması "temsilcide yanılma" olarak kabul edilmiş ve davanın kapatılması istenen sendika tüzel kişiliği ile devam ettirilmesi gerektiği belirtilerek, davalı Sendikanın tüzüğü'nde bulunan hükümlerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin toprak bütünlüğüne, Ulus bütünlüğüne, devletin tekliğine, sınırların değişmezliğine karşı bir tehlike olarak görülmediği, davalı Sendikanın yukarıda belirtilen ilkelere aykırı davrandığı konusunda dosyada somut bir belge ve veri bulunmadığı, Anayasa'nın 90/son madde hükmüne göre, temel hak ve özgürlüklere ilişkin Milletlerarası Antlaşmalarla yürürlükteki Türkiye Cumhuriyeti Kanunları aynı konularda farklı hükümler içerdiklerinde çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümünde Milletlerarası Antlaşma hükümleri yürürlükte olup, uygulamalarının gerektiği, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. ve 11. maddelerinin, 4688 sayılı Yasa hükümleri ile karşılaştırıldığında uluslararası sözleşmelerin uygulanacağı sonucuna ulaşıldığı, bir başka anlatımla düşünceyi açıklama özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüğü konularında

öncelikle sözü edilen 10 ve 11. madde hükümlerinin uygulanmasının gerektiği, yapılan değerlendirmede sendika tüzüğü'nün 2. maddesinin (b) bendi hükmünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 ve 11. maddelerine bir aykırılık görülmediği, mahkemenin, 4688 sayılı Kanunun, (tüzüğü'nün, yasaya aykırılık oluşturmasına) ilişkin hükmünü değerlendirirken amaca uygun yorum ilkesi ile hareket edildiğini, buna göre; mahkemenin öncelikle yasada belirtilen süreyi kapatılması istenen sendika tüzel kişiliğine vererek, sendikanın verilen sürede işlem yapmasının beklemesi, sendika tüzüğü'nü belirtilen şekilde değiştirmez ise mahkemenin o zaman işin esasına girip inceleme yapmasının gerektiği, mahkemenin bu hukuki anlayışla davayı irdeleyip çözümlendiği belirtilerek; "Davalı Sendikanın kapatılma istemi yerinde görülmediğinden reddine" karar verilmiştir.

D- TEMYİZ EVRESİ, BOZMA VE DİRENME:

Hüküm, Cumhuriyet Başsavcılığının temyizi üzerine Özel Daire'ce yukarıya aynen alınan gerekçelerle bozulmuş, yerel mahkemece bu bozmaya karşı önceki gerekçeler ve ek olarak; kapatılması istenen sendikanın tüzüğü'ndeki sözcüklerin yasalara aykırı olduğu düşünülse dahi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 ve 11. madde hükümlerine göre sendika, dernek ya da siyasi partilerin kapatılması için "yakın tehlike" ve "şiddet ölçüsü"nü'nün arandığı, kapatılması istenen sendikanın tüzüğü'ndeki ifadenin belirtilen öğeleri içermediği belirtilerek, direnme kararı verilmiştir.

E- MADDİ OLAY:

Davalı Sendika Tüzüğü'nün 2/b maddesinde yer alan "bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesi" ibaresinin Anayasanın 3, 42/6. ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 20. maddesine aykırılık oluşturulduğu, yapılan bildirim karşın bu ifadenin tüzükten çıkarılmadığı nedeniyle A. Valiliğince, 4688 sayılı Kanununun 37. maddesi uyarınca sendikanın kapatılması için Cumhuriyet Başsavcılığı'na yapılan başvuru sonucunda Cumhuriyet Başsavcılığının, sendikanın anılan ibareyi tüzüğü'nden çıkarmadığını belirterek, 4688 Sayılı Kanunun 37. maddesi gereğince kapatılmasına karar verilmesini istemesi üzerine yapılan yargılama sonucunda, yukarıda açıklanan gerekçeler ile davanın reddine karar verilmiştir.

F- KONU İLE İLGİLİ YASAL VE ULUSLARARASI DÜZENLEMELER:

a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın İlgili Maddeleri:

- Madde 3/1: Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir.

- Madde 42/son: Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Eğitim ve öğretim

kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır.

- Madde 42/4: Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

- Madde 25: Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

- Madde 26- Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak yada vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

(Değişik: 3/10/2001- 4709/9 md.) Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

(Üçüncü fıkra mülga: 3/10/2001- 4709/9 md.)

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(Ek: 3/10/2001- 4709/9 md.) Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.

- Madde 51: (Değişik: 3/10/2001- 4709/20 md.)

Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz. Sendika kurma hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Aynı zamanda ve aynı işkolunda birden fazla sendikaya üye olunamaz.

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, Cumhuriyetin temel niteliklerine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

- Madde 90/son: Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004- 5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

- Madde 66/1: Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür.

- Madde 13 (Değişik: 3/10/2001- 4709/2 md.)

Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

- Madde 14: (Değişik: 3/10/2001- 4709/3 md.)

Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

b) 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi İle Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğretilmesi Hakkında Kanun'un İlgili 2/a-b Maddesi:

a) (Değişik: 30/7/2003- 4963/23 md.) Eğitim ve öğretim kurumlarında, Türk vatandaşlarına Türkçe'den başka hiçbir dil, ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Ancak, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tabi olmak üzere özel kurslar açılabilir; bu kurslarda ve diğer dil kurslarında aynı maksatla dil dersleri oluşturulabilir. Bu kurslar ve derslerde, Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı öğretim yapılamaz. Bu kursların ve derslerin açılmasına ve denetimine ilişkin esas ve usuller, Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

b) İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında, Atatürkçü düşünce, Atatürk ilke ve inkılaplarını konu olarak alan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ve Türk Kültürüyle ilgili diğer dersler; yabancı dille okutulamaz ve öğretilmez. Öğrencilere, eğitim ve öğretimleri süresince bu derslerle ilgili araştırma görevleri ve ödevler, Türkçe'den başka hiçbir dille yaptırılamaz.

c) 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nun İlgili Maddeleri:

Madde 20: Bu Kanuna göre kurulan sendika ve konfederasyonların yönetim ve işleyişleri Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamaz.

Sendika ve konfederasyonlar kamu makamlarından maddi yardım kabul edemez, siyasi partilerden maddi yardım alamaz ve onlara maddi yardımda bulunamazlar. Sendika ve konfederasyonlar siyasi partilerin kuruluşu içinde yer alamazlar; siyasi partilerin ad, amblem, rumuz veya işaretlerini kullanamazlar.

Sendika ve konfederasyonlar ticaretle uğraşamazlar.

Madde 3/f: Sendika'yı, "kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar" diye tanımlamıştır.

Madde 7/b: Maddesi ise; Sendika ve konfederasyonların tüzüklerinde;

"Sendika veya konfederasyonun amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürülecek çalışma konuları ile çalışma usulleri"nin gösterilmesini zorunlu kılmıştır.

Madde 37: Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı faaliyetlerde bulunan sendika ve konfederasyon, merkezlerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcısının istemi üzerine iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkeme kararı ile kapatılır.

Yukarıdaki fıkraya aykırı hareket eden sendika şubesi, sendika ve konfederasyonlar hakkında 2908 sayılı Dernekler Kanununun 54 üncü maddesi uyarınca işlem yapılır.

Madde 6: Sendika ve konfederasyonlar önceden izin almaksızın serbestçe kurulurlar.

Sendika kurucusu olabilmek için en az iki yıldan beri kamu görevlisi olarak çalışmak yeterlidir.

Sendikanın kurucuları; sendika tüzüğü, kurucuların nüfus cüzdanı örnekleri, ikametgah belgeleri, kamu görevlisi olduklarını gösterir belgeler ile sendikayı ilk genel kurula kadar sevk ve idare edeceklerin kimliklerini kuruluş dilekçelerinin ekinde sendika merkezinin bulunacağı ilin valiliğine vermek zorundadırlar.

Konfederasyon kurucuları, konfederasyon tüzüğü ile sendikaların konfederasyon kurulmasına ilişkin kurucular kurulu kararını ve ilk genel kurula kadar sevk ve idare edeceklerin kimliklerini konfederasyon merkezinin bulunacağı ilin valiliğine alındı belgesi karşılığında vermek zorundadırlar. Konfederasyonu ilk genel kurula kadar sevk ve idare edecekler, üyesi oldukları sendikaların zorunlu organlarına seçilmemişlerse, sendika kurucuları için istenilen diğer belgeleri de eklemekle yükümlüdürler. Yukarıda anılan belge ve tüzüklerin ilgili valiliğe verilmesi ile sendika veya konfederasyon tüzel kişilik kazanır.

Valilik, tüzük ve belgelerin birer örneğini, beş çalışma günü içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığına gönderir.

Tüzüğün veya bu Maddede sayılan belgelerin içerdikleri bilgilerin kanuna aykırılığının tespit edilmesi ya da bu Kanunda öngörülen kuruluş koşullarının gerçekleşmediğinin anlaşılması halinde, ilgili valilik eksikliklerin bir ay içinde tamamlanmasını ister. Tamamlanmadığı takdirde sendika veya konfederasyonun faaliyetinin durdurulması için iş mahkemesine başvurur.

Mahkeme, kanuna aykırılığın veya eksikliğin giderilmesi için altmış günü aşmayan bir süre verir. Verilen süre sonunda tüzük ve belgeler kanuna uygun hale getirilmemişse, mahkeme sendika veya konfederasyonun kapatılmasına karar verir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, sendika ve konfederasyonlar için birer bilgi kaydı tutar.

d) 3694 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un İlgili Maddesi:

Madde 4/1: (Değişik: 15/05/2002 4756/2) Radyo, televizyon ve veri yayınları,

hukukun üstünlüğüne, Anayasanın genel ilkelerine, temel hak ve özgürlüklere, milli güvenliğe ve genel ahlaka uygun olarak kamu hizmeti anlayışı çerçevesinde yapılır. Yayınların Türkçe yapılması esastır. Ancak, evrensel kültür ve bilim eserlerinin oluşmasına katkısı olan yabancı dillerin öğretilmesi veya bu dillerde müzik veya haber iletilmesi amacıyla da yayın yapılabilir (Ek: 03.08.2002 - 4771/8 Mülga) (Ek 15.07.2003 -4928/14). Ayrıca kamu ve özel radyo ve televizyon kuruluşlarınınca Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir. Bu yayınlar , Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamaz. Bu yayınların yapılmasına ve denetimine ilişkin usul ve esaslar, Üst Kurulca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

e) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İlgili Maddeleri:

Madde 10: 1.Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

Madde 11: 1. Herkes asayiş bozmayan toplantılar yapmak, dernek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir. 2. Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir.

G- UYUŞMAZLIK:

Davalı E. Sendikası Tüzüğü'nün "Sendikanın Amaçları" başlıklı 2. maddesinin (b) bendinde; "Toplumun bütün bireylerinin temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel ve parasız eğitim görmesini, bireylerin adanlarında öğrenim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur" denilmiştir ve davalı sendika yukarıda gerekçede yer verildiği üzere yapılan uyarılara karşın, Tüzüğünde yer alan bu

ifadenin Anayasa ve yasalara bir aykırılık teşkil etmediğini, uluslararası sözleşmelerin konuya ilişkin değerlendirmelerine uygun olduğunu, bu nedenle tüzüklerinde değişiklik yapmayacaklarını bildirmiştir.

Görüldüğü üzere yerel mahkeme ile Özel Daire arasındaki uyuşmazlık, sendika tüzüğünün (sendikaların amaçları) bölümünde yer alan, "...bireylerin anadillerinde öğrenim görmesini savunur" ibaresinin kanuna, Cumhuriyetin temel niteliği ve demokratik esaslar unsuruna aykırılık oluşturup oluşturmadığı noktalarında toplanmaktadır.

H- GEREKÇE:

a) Anayasa Açısından İrdeleme:

Türkiye Cumhuriyeti, tek yapılı yani üniter bir devlettir. Bu husus Anayasa'nın 3. maddesinde açıkça "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" denilmek suretiyle ifadesini bulmuş ve bu niteliğin doğal bir sonucu olarak da maddede dilinin Türkçe olduğuna yer verilmiştir. Yine bu niteliğin bir başka sonucu olarak 42. maddenin son fıkrasında, Türk vatandaşlarına eğitim ve öğretim kurumlarında Türkçe'den başka hiçbir dilin anadil olarak okutulamayacağı ve öğretilemeyeceği bir Anayasa kuralı olarak öngörülmüştür.

Bir başka deyişle milletin bütünlüğü, kamusal yaşamda milletin teklifi demektir ve bu nedenle kamusal yaşamda ulusal kültür geçerlidir ve hukukun koruması altındadır. Özel yaşamda ise herkes ait olduğunu hissettiği kültürü yaşayabilir (Bülent Tanör-Necmi Yüzbaşıoğlu, 1982 Anayasasına göre Türk Anayasa Hukuku, Yapı Kredi Yayınları, İst. 2001, sh: 106).

Devletin teklifi, üniter oluşu Anayasa'nın 4. maddesine göre değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez.

Anayasa'nın 66. maddesinde ise "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür" denilmiştir.

Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü kuralı sadece kanun koyucuyu değil, bütün kurumları ve vatandaşları da bağlayan, onlar açısından da sonuç doğuran bir ilkedir.

42. maddenin 4. fıkrası ise, açıkça "Eğitim ve öğretim hürriyetinin Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmayacağını" öngörmektedir.

Bütün bunlardan çıkan kesin sonuç, Türkiye Cumhuriyetinde öğrenimin Türkçe ile yapılacağı hususudur.

Ana dil en yalın tanımıyla, bireylerin yakın çevreleriyle ilk etkileşimini sağladığı dili ifade eder.

Kişi ana dilini çevresinde öğrenir ve Türkçe'nin kullanımının zorunlu olduğu alanlar dışında bu dili istediği gibi kullanır.

Nitekim toplumda kullanılan farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi bu dil ve lehçelerde yayın yapılabilmesi demokratik bir hak olarak kabul edilmiş ve bu amaç yapılan yasal düzenlemelerle hayata geçirilmiştir.

Bu düşüncenin sonucu ve somutlaştırılması olarak da, 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitim ve Öğrenimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesine olanak sağlanmış, esasları düzenlenmiş, bu yöndeki hak ve özgürlüklerin uygulanmasına yer verilmiştir.

Buna paralel bir düzenleme olarak 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşu ve Yayınları Hakkında Kanun ile de Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde yayın yapılabilmesi olanaklı hale getirilmiştir.

Ancak, ana dilde öğrenim ise çok farklı bir kavramdır ve ilk öğretimden itibaren tüm eğitim ve öğretimin devletin resmi dili dışında, farklı dillerde de eğitim ve öğretimde kullanılmasını gerektirir. Bir başka deyişle ana dilde öğrenim haklarının hayata geçmesi, bir devlette sayısı belirsiz ana dilin kamusal alana taşınması demektir.

Bu da üniter bir devlet olan, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan, dili Türkçe olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasası ile bağdaşmaz. Anayasamız gereği Türkiye Cumhuriyetinde "Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez".

Çünkü farklı dil ve lehçeleri sadece bir kültür ögesi görmek yerine, bu öğelerin "farklı ana diller" adı altında eğitim ve öğretim alanına sokmayı amaçlamak, yukarıda da belirtildiği gibi Anayasaya aykırılık oluşturması yanında, toplumsal çelişkileri, eğitim, öğretim, bilimsel ve kamusal alanda da artırmaya neden olacaktır.

Türkçe eğitim almak, ülkenin kamusal alanlarına, aldığı bu eğitim ve öğretim doğrultusunda katılacak yurttaşlar için bir hak, Türk dilinde eğitim ve öğretim yaptırılmakta, yurttaşlarını hiçbir ayırım gözetmeksizin yurttaşlık statüsüyle kendisine bağlamış Türkiye Cumhuriyetinin, yurttaşlarına sunduğu bir hizmet, bir görevdir. Ana dilde öğrenimin hayata geçmesi demek, bir devlette sayısı belirsiz ana dilin kamusal alanda boy göstererek bireyler aracılığıyla kamusal alana taşınması demek olacaktır ki, bu da yukarıda da belirtildiği üzere ulusal bütünlüğünü, ülkesi ve milletiyle bölün-

mezliğe ve diline bağlayan Cumhuriyetin üniter yapısı ile bağdaşmaz.

Bu durumda davalı sendikanın, bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini savunması açıkça Anayasaya aykırıdır.

b) Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Açısından İrdeleme:

Anayasanın yukarıya da aynen alınan 51. maddesi, Sendika kurma hakkını düzenlemiş ve bu hakkın hangi nedenlerle sınırlanabildiğini de göstermiştir.

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikalar Kanunu'nun: 3/f maddesi Sendikayı, "kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır" şeklinde tanımlanmıştır.

Görüldüğü üzere bu Kanun ile kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi amaçlanmıştır ve uluslararası sözleşmelerde de anlamını bulan örgütlenme özgürlüğünün somut bir göstergesidir, şeklindedir. Ancak bu örgütlenme özgürlüğü, hiçbir zaman fertlerin Anayasada ifadesini bulan Cumhuriyetin temel niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı faaliyette bulunmalarına olanak vermez.

Üzerinde durulması gereken husus bu amaca ulaşmada kullanılan yöntem ve araçların amaçları gerçekleştirmekte gerekli ve yeterli bulunup bulunmadığı, demokratik esaslar karşısında ölçülü bir yaklaşımın benimsenip benimsenmediğidir. Bu yön sadece anılan tüzel kişilik için değil, tüm toplumsal kesitler için de siyasal, ekonomik ve en önemlisi toplumsal uzlaşısı ve ortak gelecek için benzeri anlamları ifade etmelidir.

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nun kuruluş işlemlerini düzenleyen 6. maddesi uyarınca sendika tüzüğünün içerdiği bilgilerin kanuna aykırılığının tespit edilmesi halinde, ilgili valilik eksikliklerin tamamlanmasını istemekte, tamamlanmadığı takdirde ise, mahkemece, kanuna aykırılığın veya eksikliğin giderilmesi için bir süre verilmekte, verilen süre sonunda tüzük ve belgeler kanuna uygun hale getirilmemişse, sendika veya konfederasyonun kapatılmasına karar verilmektedir. Madde hükmü ile, sendika tüzüğünün, kamu çalışanlarının sosyal, ekonomik ve kültürel menfaatlerini sağlamaya uygun nitelikteki unsurlardan oluşması amaçlanmaktadır. Bir ölçüde, sendika hakkının kapsamı belirlenmekte, sendika hakkı adı altında sınırsız bir örgütlenme hakkının ve yararlanmanın söz konusu olamayacağı ifade edilmeye çalışılmaktadır.

Davalı Sendikanın Tüzüğünün 2/b maddesindeki "bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini....savunur" şeklinde belirtilen amacını; düşüncenin ifade edilmesin-

den başka bir şey değildir, şeklinde savunulmasını, geçerli kabul etmek mümkün değildir. Çünkü dernek, vakıf, sendika, siyasi parti vb. kurumların örgütlenmelerine ilişkin esasları, özel olarak bu konuları düzenleyen Anayasal ve yasal hükümlerin dışına çıkarıp, genel bir düşünce ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında ele almak, bu kuruluşların tabii tutulduğu özel yasaların varlık sebebini ve amacını ortadan kaldırmak veya görmezden gelmek olur ki, bu da genel hukuk mantığına aykırıdır. Hukuk mantığı ve ilgili yasalarla kurulması ve korunması amaçlanan hukuk düzeni, böyle bir yorumu kabule olanak vermez.

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nun 7/b maddesinde, sendikaların tüzüklerinde amaçlarının yer alacağı, 20. maddesinde ise sendika ve konfederasyonların yönetim ve işleyişlerinin Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamayacağı, kurala bağlanmıştır.

Davalı Sendika, tüzüğünün "Sendika amaçları" başlıklı 2. maddesinin (b) bendinde:

"Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel ve parasız eğitim görmesini, bireylerin anadillerinde öğrenim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur" amacına yer vermiştir.

Bu amacı, yukarıda belirtilen, Anayasanın 51, 4688 sayılı Kanunun 3/f, 7/b ve 20. maddeleri ile bağdaştırmak mümkün değildir. Çünkü bir sendika, Anayasanın kamu görevlileri sendikası için öngörüp çizdiği sınırlar çerçevesinde faaliyette bulunmak zorundadır ve faaliyette bulunurken de, Anayasanın öngördüğü ve buna dayalı olarak çıkartılan Kanunun da belirlediği ilkelere kesinlikle uyması gerekir.

Davalı sendikanın bireylerin anadilde öğrenim görmesini amaçlaması, bu bakımdan da Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'na ve Anayasaya aykırıdır.

c) Anayasanın 90/son maddesi ile İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 10 ve 11. Maddeleri Açısından İrdeleme:

Kapatma davasının konusu olan tüzük kuralını ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde değerlendirmeden önce Anayasanın 90/son maddesi ile oluşan durum üzerinde durmak, bu düzenlemenin anlamını ortaya koymak gerekir.

Son fıkraya eklenen cümlede aynen; "usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." denmektedir.

Bu düzenleme, ulusal hukuk ile uluslararası sözleşmeler arasında oluşabilecek çatışma sorununa çözüm getirmeyi amaçlamıştır.

90. madde uyarınca uluslararası andlaşmaların anayasaya aykırılığı iddia edilemeyeceği için bu andlaşmaların Anayasa ile birlikte yorumlanması gerekecektir. Anayasanın 25. maddesi ile düşünce ve kanaat hürriyeti , 26. maddesi ile düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, 51. maddesi ile sendika kurma hakkı düzenlenmiştir. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin ifade özgürlüğünü düzenleyen 10., örgütlenme özgürlüğünü düzenleyen 11. maddeleri, Kamu Hizmetinde Örgütlenme Hakkının Korunması ve İstihdam Koşullarının Belirlenmesi Yöntemlerine İlişkin Sözleşme, Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin Sözleşme, Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkına İlişkin Sözleşmeler de dikkate alındığında, bu sözleşmeler ve diğer mevzuat iç hukukumuzda bütünleşmiş belgeler niteliği ile yargı yerlerini de bağlayan onaylanmış uluslararası sözleşme niteliğindedir.

Belirtilen metinlerde, ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin önündeki yasal ya da yönetsel engeller açılmaya, kapsamı genişletilmeye çalışırken, bir kısım sınırlamalara da yer verildiği görülmektedir.

Davalı Sendika tüzüğünde yer alan ibarenin, ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında hukuksal koruma bulup bulamayacağı sorununa gelince:

Anayasanın 26. maddesi ile, "Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi..." amaçlarıyla "düşünceyi açıklama ve yayma" özgürlüğünün sınırlanabileceği, Anayasanın 51. maddesi ile sendika kurma hakkının, "...ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebebiyle ve kanunla ..." sınırlanabileceği, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 10. maddesinde ifade özgürlüğünün "...ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, asayişsizliğin veya suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının ün ve haklarının korunması, gizli kalması gereken haberlerin yayılmasına engel olunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için kanunla öngörülen bazı formalitelere, şartlara, sınırlamalara ve yaptırımlara..." bağlanabileceği, benzeri nedenler ile Sözleşmenin 11. maddesinde tanımını bulan örgütlenme ve toplantı özgürlüğüne engeller konulabileceği, Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin Sözleşmenin 8. maddesinde belirtildiği üzere, "Çalışanlar ve işverenlerle bunlara ait örgütler bu sözleşme ile kendilerine tanınmış olan hakları kullanmada, diğer kişiler veya örgütlenmiş topluluklar gibi, yasalara uymak zorunda..." olduklarına dikkat çekilmektedir. Ulusal hukuka bakıldığında sınırlamalara ilişkin düzenlemenin Sözleşmenin 10 ve 11. maddelerinin göz önüne alınarak yapıldığı görülmektedir.

İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 10 ve 11. maddeleri, görüldüğü üzere güvenceye alınan haklar yanında sınırlama nedenlerine de yer vermiştir. Belirtilen sınırlama nedenleri yanında diğer önemli bir yön, sınırlamanın "yasa ile" getirilmiş olması ve özellikle de "demokratik toplumlarda zorunlu önlemler" niteliği taşımasıdır. Bu koşul, sınırlamaların istisna oluşuyla yakından ilgilidir. Sendika hakkına getirilen yasak ve sınırlamaların iç hukuk düzenlemeleriyle temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası andlaşmalara uygun bulunup bulunmadığı, iç hukuk düzenlemelerinin bu andlaşmalarla uyumlu olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin, daha önce belirtilen tek yapılı (üniter) devlet anlayışına uygun olarak Anayasanın 3 ve 42. maddelerinde ifadesini bulan, ülke sınırları içerisinde eğitim ve öğretim alanında anadil birliğinin sürdürülmesi yönündeki ulusal istencini işlevsiz kılmaya yönelik bir sendikal amacın, üyelerinin çalışma hayatına yönelik olumlu bir katkıyı ifade edemeyeceği ve yürürlükte bulunan Anayasal ve yasal sisteme aykırı olduğu belirgindir.

Bu nedenle tüzükte yer verilen Anayasa ve ilgili yasaya uyarlılık göstermeyen amaç bendinde belirtilen değişikliğin yapılmasının, ifade ve örgütlenme özgürlüğü alanında demokratik bir eksiklik yaratmayacağı açıktır. Bu açıdan sendika hakkı bu sınırlı nedenle kısıtlanabilir ve sınırlamanın demokratik toplum düzeni için zorunlu bir önlem niteliği taşıdığı kabulü gerekir. Bu bakımdan davalı Sendikanın anadilde öğrenim savunmasının Anayasa'nın 90/son maddesi ile İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 10 ve 11. maddesine dayandırılması da olanaksızdır.

d) İrdelemelerden Ulaşılan Sonuç:

Anayasamızın 51. maddesi ile 4688 sayılı Kanunun 20. ve 37. maddeleri, davalı Sendikaya yapılan müdahalelerin yasal dayanaklarıdır. Bu yasaların koruduğu alan ise Cumhuriyetin temel niteliklerine ilişkin Anayasanın 3. ve 42/son cümlesindeki kurallardır.

Eş söyleyişle; ana dilde öğrenim görmeyi savunmak Anayasanın 3. ve 42/6. maddeleri ile belirtilen hükümlere aykırı bulunduğu, taraf olduğumuz uluslararası temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşmelerle uyumlu iç hukuk düzenlemeleri ve kurallarıyla çatıştığı, demokratik bir toplumda, (üniter devlet yapısını bozmayı amaçlamanın yaptırımının) zorunlu önlemler niteliğinde bulunduğu gözetildiğinde, yukarıda belirtilen nedenler ve Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ : Davacının temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının yukarıda açıklanan ve Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı HUMK'nın 429. maddesi gereğince BOZULMASINA, 25.5.2005 gününde bozmada oybirliği, sebebinde oyçokluğuyla karar verildi.

KARŞI OY :

A. Cumhuriyet Başsavcılığınca davalı E. Sendikası Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyeleri hasım gösterilmek suretiyle açılan davada; adı geçen Sendika Tüzüğü'nün 2. maddesinin (b) bendinde yer alan "toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel ve parasız eğitim görmesini, bireylerin ana dillerinde öğrenim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur" ifadelerindeki (kendi ana dilinde) ibaresinin Anayasanın 3. ve 42. maddelerince uygun düşmediği, sendikaya yapılan uyarıya rağmen, anılan maddede değişiklik yapılmadığı, böylece 4688 Sayılı Kanunun 37. maddesine aykırı davranıldığı ileri sürülerek sendikanın kapatılmasının istendiği, mahkemece yapılan yargılama sonunda ise istek yerinde görülmeyerek davanın reddedildiği anlaşılmaktadır.

Kararın temyizi üzerine Yüksek 9. Hukuk Dairesinin 3.11.2004 günlü kararında; 4688 Sayılı Kamu Sendikaları Kanununun 37. maddesinin "Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve Demokratik esaslara aykırı faaliyetlerde bulunan sendika ve konfederasyon, merkezinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcısının istemi üzerine iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkeme kararı ile kapatılır" hükmüne atıfta bulunularak, aynen;

"Mahkemece 4688 Sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca tüzüğünde değişiklik yapması için 13.7.2004 tarihli duruşmada davalı sendikaya 60 günlük süre vermiştir. Esasen mahkeme davalı sendikanın tüzüğünde kanuna aykırılık bulunup bulunmadığını açılan dava üzerine hemen değerlendirip, buna göre süre verilip verilmeyeceğini kararlaştırmak zorundadır. Tüzüğü değerlendiren mahkeme yasalara aykırı olduğunu tespit ederek ilgili sendikaya düzeltme yapması yönünde süre vermiş olup, tüzüğün kanunlara uygun hale getirilmemesinin yaptırımını sendikanın kapatılması olduğu halde sendika vekilinin tüzükte değişiklik yapılmayacağı yolundaki beyanına rağmen davanın reddine karar verilmiştir.

Mahkemenin gerekçeli kararında; "... verilen sürede tüzük düzeltilmez ise işin esasına girilmesi; düzeltilme halinde ise verilen mehile ve ihtara uyulduğu için karar verilmesine yer olmadığı..." şeklinde hüküm kurulması gerektiği ifade edilmiştir. Mahkeme verdiği ihtarla tüzükteki düzenlemenin yasaya aykırılığını baştan itibaren kabul etmiş ve kendisini bağlamıştır. Gerçekten 4688 Sayılı Yasanın 6. maddesi hakime taktir hakkı da vermemektedir. Mahkeme yapacağı incelemede kanuna aykırılık olup olmadığını belirleyip, tarafları da dinleyip düzenleme yapılması yönünde karar verdiğine göre, düzeltme yapılmaması üzerine yeniden esasa girip inceleme yapamaz. Anılan yasa hükmü emredici niteliktedir. Mahkeme bu durumda sadece sendikanın kapatılmasına karar verebilir."

Düşüncelerine yer verilmiş, sonuç olarak da sendika tüzüğündeki sözcüklerin Anayasanın 3, 42/6 ve 4688 Sayılı Yasanın 20. maddesine aykırı olduğu gerekçesi ile

yine aynı yasanın 37. maddesi uyarınca sendikanın kapatılmasına karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yüksek Dairenin hükmüne dayanak yaptığı yasal düzenlemeler irdelendiğinde;

4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 6. maddesinin "Kuruluş İşlemleri" başlığı altında;

"Sendika ve konfederasyonlar önceden izin almaksızın serbestçe kurulurlar.

Sendika kurucusu olabilmek için en az iki yıldan beri kamu görevlisi olarak çalışmak yeterlidir.

Sendikanın kurucuları; sendika tüzüğü, kurucuların nüfus cüzdanı örnekleri, ikametgah belgeleri, kamu görevlisi olduklarını gösterir belgeler ile sendikayı ilk genel kurula kadar sevk ve idare edeceklerin kimliklerini kuruluş dilekçelerinin ekinde sendika merkezinin bulunacağı ilin valiliğine vermek zorundadırlar.

Konfederasyon kurucuları, konfederasyon tüzüğü ile sendikaların konfederasyon kurulmasına ilişkin kurucular kurulu kararını ve ilk genel kurula kadar sevk ve idare edeceklerin kimliklerini konfederasyon merkezinin bulunacağı ilin valiliğine alındı belgesi karşılığında vermek zorundadırlar. Konfederasyonu ilk genel kurula kadar sevk ve idare edecekler, üyesi oldukları sendikaların zorunlu organlarına seçilmemişlerse, sendika kurucuları için istenilen diğer belgeleri de eklemekle yükümlüdürler.

Yukarıda anılan belge ve tüzüklerin ilgili valiliğe verilmesi ile sendika veya konfederasyon tüzel kişilik kazanır.

Valilik, tüzük ve belgelerin birer örneğini, beş çalışma günü içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığına gönderir.

Tüzüğün veya bu madde de sayılan belgelerin içerdikleri bilgilerin kanuna aykırılığının tespit edilmesi ya da bu Kanunda öngörülen kuruluş koşullarının gerçekleşmediğinin anlaşılması halinde, ilgili valilik eksikliklerin bir ay içinde tamamlanmasını ister. Tamamlanmadığı takdirde sendika veya konfederasyonun faaliyetinin durdurulması için iş mahkemesine başvurur.

Mahkeme, kanuna aykırılığın veya eksikliğin giderilmesi için altmış günü aşmayan bir süre verir. Verilen süre sonunda tüzük ve belgeler kanuna uygun hale getirilmemişse, mahkeme sendika veya konfederasyonun kapatılmasına karar verir".

Şeklinde düzenlendiği görülmektedir.

Anılan yasa maddesinin Sendika ve Konfederasyonların kuruluş aşaması ile ilgili hükümler içerdiği açıktır. Maddenin 6 ve 7. fıkralarında da, eksik olup sağlanması ve ilgili makamlara verilmesi gerekli bilgi ve belgelerin yasaya aykırılığının saptanması veya eksikliklerin giderilmemesi halinde, kurulan sendika ve konfederasyonun ne şekilde kapatılacağına hükme bağlandığı görülmektedir.

Aynı Yasanın "Kapatma" başlıklı 37. maddesinde ise; "Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve Demokratik esaslara aykırı faaliyetlerde bulunan sendika ve konfederasyon, merkezlerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcısının istemi üzerine iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkeme kararı ile kapatılır" hükmüne yer vermiştir.

Bu düzenlemenin; "Bu kanuna göre kurulan sendika ve konfederasyonların yönetim ve işleyişleri Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamaz." hükmünü içeren aynı yasanın 20. maddesi ile bağlantılı bulunduğu "yönetim, işleyiş ve faaliyet" bakımından aykırılıkların yaptırım maddesi olduğu kuşkusuzdur.

Şu hale göre, bir Sendika yada Konfederasyonun kapatılmasının 4688 Sayılı Yasanın 6 veya 37. maddelerinden birinin düzenlediği hükümlere aykırılığın saptanması ile olanaklı hale gelebileceği düşünülmelidir.

Oysa Yüksek Daire, yukarıda değinilen bozma ilamında; 4688 Sayılı Yasanın kuruluşu ilişkin 6. maddesindeki düzenlemeye aykırılığı gerekçe yapıp, aynı yasanın 37. maddesine dayalı hüküm oluşturmuştur. Bu suretle kuruluşu 8-10 yıl öncesine dayanan ve onbinlerce üyesi bulunan bir sendikanın, çelişik hükümleri içeren gerekçeyle faaliyetine son verilmesi, uygun görülmez.

Yüksek Daireyi ve onun görüşünü benimseyen Yüksek Hukuk Genel Kurulunu, davalı sendikanın kapatılması kararına götüren sürecin başlangıcı incelendiğinde, davalı sendikanın; "Sendikanın Amaçları" başlıklı 2 nci maddesinin (b) bendinde yer alan "Toplumun bütün bireylerinin demokratik, laik, bilimsel ve parasız bir eğitimden kendi ana dilinde; eşitlik içinde ve özgürce yararlanmasını savunur.." düzenlemesindeki "kendi ana dilinde" ifadelerinin madde metninden çıkarılması ve buna ilişkin tüzük değişikliği için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve A. Valiliğince uyarıldığı, bu uyarıların 4688 Sayılı Yasanın 6. maddesi gözetilerek yapıldığı, A. Cumhuriyet Başsavcılığınca açılan davada da A. 2. İş Mahkemesinin, aynı yasal düzenlemedeki usulü dikkate almak suretiyle işi incelemeye başladığı ve sonuçlandırdığı, keza Yüksek 9. Hukuk Dairesinin de davaya anılan madde çerçevesinde yaklaştığı tartışılmayacak kadar açıktır.

Öyle ise eldeki davanın bu çerçevede irdelenmesi gereklidir.

4688 Sayılı Yasanın yukarıda metnine yer verilen 6. maddesinin konuyla ilgili 6 ve 7. fıkralarına birlikte bakıldığında; Sendika tüzüğünün kanuna aykırılığının saptanması halinde, ilgili Valilikçe bir aylık süre verilerek bunun giderilmesinin isteneceği, aksi halde mahkemeye başvurulacağı, mahkemece, yasaya aykırılığın veya eksikliğin giderilmesi bakımından sendikaya altmış günü aşmayan süre verileceği, süre sonunda yasaya uygunluk sağlanmadığı takdirde Sendika veya Konfederasyonun kapatılmasına karar verileceğinin öngörüldüğü görülmektedir.

Böyle bir işleyişte, mahkemenin önüne gelen işte öncelikle, düzeltilmesi istenilen tüzük hükmünün yasaya aykırılığını belirleyip ilgili sendikaya bu doğrultuda süre vermesi asıldır. Nitekim Yüksek Daire kararında da bu hususa işaret etmiştir. Ne var ki, "mahkemenin bu gerekliliğe uymaksızın ve yasaya aykırılık yönünde bir değerlendirme yapmaksızın yargılamanın ilk oturumunda davalı Sendikaya tebliğ edilmek üzere tüzüğün ilgili maddesinin düzeltilmesi veya düzeltilmemesi konusunda 60 günlük süre verilmesine" biçiminde yasa düzenlemesine aykırı karar oluşturduğu, bunu takibeden oturumda da hükümde yazılan gerekçelerle davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır.

Bu şekilde işleyen yargılama sürecinin davanın dayanağını teşkil eden 4688 Sayılı Yasanın 6. maddesine uygun düştüğü söylenemez. Diğer taraftan mahkeme, kararında dava konusu edilen tüzük hükmünün yasaya aykırı olmadığı sonuç ve kanaatine varmıştır. Öyle ise davalı sendikaya tüzük değişikliğinin gerekliliğine dair yasa ile öngörülen uyarının yapıldığı kabul edilemez.

Bu durumda Yüksek Dairenin, benimsediği tüzük hükmünün yasaya aykırılığı düşüncesi doğrultusunda, 4688 Sayılı Yasanın 6. maddesi hükmünün yerel mahkemece yerine getirilmesi için kararı bozması gerekirken, davalı sendikanın kapatılması gerektiğinden söz ederek kararı bozmasının doğru olmadığı düşüncesiyle, bu düşüncüyü paylaşan Yüksek Genel Kurulu kararına katılmıyoruz.

...Hukuk Dairesi Başkanı ...Hukuk Dairesi Üyesi ...Hukuk Dairesi Üyesi

KARARIN İNCELENMESİ

Görüldüğü gibi karar, hukuk tarihine geçecek nitelikte ayrıntılı bir şekilde kaleme alınmış, dava konusu olayla ilgili tüm mevzuat hükümlerini sistematik bir şekilde yorumlayarak sonuca ulaşmış bir karardır. Yargıtay'ın onca iş yükü arasında böylesine ayrıntılı gerekçeye dayanan bir karar almasını öncelikle kutlamak gerekir diye düşünüyoruz. Öyle ki, sadece 9. Hukuk Dairesinde 2005 yılında karara bağlanan dosya sayısının 50.000'i aştığını hatırlatmakta yarar var. Biz burada kararı özellikle Anayasa hükümleri ile 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ile 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu açısından tamamlayıcı nitelikte incelemeye tabi tutacağız.

Gerçekten, Anayasamızda sendika ve konfederasyonların sadece "tüzüklerinin" değil, aynı zamanda "yönetim ve işleyişlerinin" de "Anayasada belirlenen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamayacağı" belirtilmiş bulunmaktadır (Any.md.51/8). Bunun gibi, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikalar Kanunu (KGSK) da sendika ve konfederasyon tüzüklerinin "Anayasada belirlenen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamayacağını" hükme bağlamıştır (Sen.K.md. 6/6; KGSK md.20/1). Görüldüğü gibi bu hükümler kaynağını Anayasadan almaktadır. Gerçi, sendika ve konfederasyon tüzüklerinde genel olarak yönetim ve işleyişe ilişkin hususlara da yer verilmektedir. Ancak, burada Anayasa ile vurgulanmak istenen sadece tüzükte yazılı hususlarda değil, genel olarak sendika ve konfederasyonların yönetim ve işleyişlerinde "Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara" uygun davranılmasıdır. Örneğin, sendika veya konfederasyon tüzüğünde amaç "Cumhuriyetin niteliklerine" uygun bir biçimde belirtilmiş olabilir. Buna karşılık, sendika ve konfederasyonun faaliyetleri bu niteliklere aykırı doğrultuda yapılıyor veya geliyorsa, "yönetim ve işleyişin yasalara aykırılığı" olarak değerlendirilebilecektir.

aa- Tüzüklerin ve Sendikal Faaliyetin Cumhuriyetin Niteliklerine Aykırılığı

Öncelikle belirtelim ki, gerek Anayasada gerekse Sendikalar Kanunu ve KGSK' da "Cumhuriyetin niteliklerinden" söz edildiği halde, Devletin şekli olan "Cumhuriyetin" (Any.md. 1) kendisinden söz edilmemektedir. Ancak, sadece "Cumhuriyetin niteliklerini" söz konusu ederken, yasa ve Anayasa koyucunun bunun içine "Cumhuriyetin" kendisini de dahil ettiğine kuşku yoktur. Bu nedenle, sendika ve konfederasyonların tüzükleri ile yönetim ve işleyişlerinin Devletin şekli olan "Cumhuriyet" ile "Cumhuriyetin Anayasada belirlenen niteliklerine" aykırı olamayacağı açıktır. Yasa koyucunun, bir tekrardan kaçınmak için Devlet şekli olan "Cumhuriyeti" ayrıca belirtmediğini söylemek yerinde olur. Yoksa, tıpkı "Cumhuriyetin niteliklerinde" olduğu gibi, Anayasamıza göre değiştirilmesi ve değiştirilmesinin teklifi dahi mümkün olmayan Devlet şekli "Cumhuriyete" karşı, sendika veya konfederasyonun tüzüğünün birtakım hükümler içermesi veya faaliyette bulunması düşünülemez.

Anayasa ve Sendikalar Kanunu ile KGSK'da sözü geçen "Cumhuriyetin nitelikleri" ise, yine Anayasamızın "Genel Esaslar" kısmı içinde belirtilmiş bulunmaktadır. Buna göre, "Türkiye Cumhuriyeti toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir" (Any.md. 2). Bu niteliklerin değiştirilmesi ve hatta değiştirilmesinin teklifi dahi mümkün değildir (Any.md. 4). Bütün bu niteliklerin açıklanması Anayasa Hukuku derslerinin konusunun oluşturduğundan, burada geniş açıklamalara girişmiyoruz¹.

¹Geniş bilgi için bkz: Fevzi DEMİR, Anayasa Hukukuna Giriş, İzmir, 2005, S.211 Vd.

Bununla birlikte, söz konusu davayı dolaylı da olsa "ulus devlet" açısından ilgilendiren "Atatürk milliyetçiliğine bağlı devlet" ilkesini kısaca açıklamakta yarar görüyoruz. 1924 Anayasası'nın ilk şeklinde yer almayan "milliyetçilik" ilkesi, 1937 yılında yapılan değişiklikle diğer ilkelerle birlikte Devletin temel ilkelerinden biri olarak Anayasanın 2. maddesine dahil edilmiştir. Ancak Anayasa'ya aktarılan milliyetçilik ilkesinin, ırkçı olmayan, ölçülü, ılımlı, barışçı ve her milletin insanlığa değerli hasletlerini takdir ve teşvik eden bir iyilik unsuru olduğu açıklanmıştır.

1961 Anayasası'nın hazırlanması sırasında bu ilke, bir çok tartışmalardan sonra "Cumhuriyetin nitelikleri"ni sayan 2. maddeye "Milli Devlet" şeklinde girmişti. Fakat "Başlangıç" kısmında bu ilke "Türk Milliyetçiliği" şeklinde ifade edilmişti. Ancak, Türk milliyetçiliği ilkesi, XIX. yüzyılda ortaya çıkan milliyetçilik akımlarının savunduğu ırk, din ve dil birliği esasına dayanan bir ilke değildir. Bu nedenle, yanlış anlamalara meydan vermemek için, bu ilke Cumhuriyetin nitelikleri arasında, karşı koymalara rağmen, "Milli Devlet" olarak yer almıştır. Bu anlamda "Türk Milliyetçiliğinin" ve dolayısıyla "Milli Devletin" amacı, "bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde milli şuur ve ülküler etrafında toplamak ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmek" olarak belirlenmiştir. 1961 Anayasası'nın Başlangıç kısmında yer alan bu tanımlama, bu kısmın Anayasa metnine dahil edilmesiyle ayrıca güçlendirilmiştir.

bb) Tüzüklerin ve Sendikal Faaliyetin Atatürk Milliyetçiliğine Bağlı Devlet İlkesine Aykırılığı

Öncelikle belirtelim ki, 1961 Anayasası'nda görülen ikili anlatım şekli 1982 Anayasasında benimsenmemiştir. Anayasada tek bir anlatım şekli, hem de Anayasanın sözüne ve özüne uygun bir deyim olan "Atatürk milliyetçiliği" kabul edilmiştir. Gerçi, Atatürk milliyetçiliği de, Anayasamızı hazırlayan Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu Raporu'nda açıklandığı gibi, "bütün fertleri kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, diğer bir deyişle, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde yaşayan bir toplumu" amaçlamaktadır. Ama, gerek Cumhuriyetin niteliklerini sayan 2. maddede, gerek Başlangıç ilkeleri arasında aynı deyim; bir başka deyişle, ikili anlatım şeklinin kaldırılarak "Atatürk milliyetçiliği" deyiminin benimsenmesi yerinde olmuştur.

Doğal olarak Atatürk milliyetçiliği de yukarıdaki açıklamalara uygun biçimde, geçtiğimiz yüzyıldan itibaren gelişmeye başlayan milliyetçilik akımlarının dayandığı ırk, din ve dil birliği esasını reddetmekte, Renan'ın "milliyetçilik" anlayışını benimsemektedir. Gerçekten Erneste Renan'ın ortaya attığı "millet" (ulus) tanımı, kamu hukuku alanında halen millet kavramının en kusursuz tanımı olarak kabul edilir. Renan, 1882 yılında "Bir Millet Nedir?" konulu konferansında, milleti ilk defa subjektif (manevi) temellere göre tanımlamış, "objektif" (maddi) temellere göre tanımlamayı reddetmiştir. Buna karşılık, Renan'a gelinceye kadar millet kavramının tanımı hakkında öne sürülen

temeller bütünüyle "objektif" (maddi) idi: Topluluğun "belirli bir hanedana bağlı olması" ya da topluluğun "aynı ırktan", "aynı dinden", "aynı dilden" olan kimselerden oluşması, milletin varlığına kanıt gösteriliyordu. Renan, bir milleti oluşturan öğelerin hanedan (dynastie) olmadığını, çünkü İsviçre ve ABD gibi hanedana bağlı olmayan birçok toplulukların millet niteliğine sahip bulduklarını söylemiştir. Ayrıca aynı ırktan olmanın eski zamanlarda bir anlam taşıdığını, fakat Roma İmparatorluğunun ve Hıristiyanlığın ortaya çıkmasından sonra bu öğenin önemini yitirdiğini, çünkü insanlık tarihinin hayvanlar tarihinden farklı olduğunu; (yine İsviçre ve ABD de olduğu gibi) değişik ırklardan oluşan milletler olduğu gibi, (Avusturya ve Almanya gibi) aynı ırktan değişik milletler de bulunduğu dikkat çekmiştir. Bundan başka Renan, aynı dilden olmanın insanları bir araya getirmekte kolaylık sağlayabileceğini; fakat millet yaratmayabileceğini, zira aynı dili konuşan ABD ile İngiltere'nin, Lâtin Amerika ülkeleri ile İspanya'nın ayrı ayrı milletler olduğunu belirtmiştir (Yine bugünkü Türki cumhuriyetler ile arap devletleri gibi). Bunun gibi, din birliğinin de (bugünkü Müslüman ve Hıristiyan ülkeler gibi) gerçek anlamda bir millet yaratmayacağını, çünkü dinin eski zamanlarda toplumsal grupların bir arada bulunmasına ve devamına etkili olduğunu, fakat zamanla bunun insanlar için bir seçim, bir tercih işi haline geldiğini anlatmıştır.

Böylece Renan, ulusu manevi bir temel, bir ruh olarak kabul etmiştir: "Bu ruhu, bu manevi temeli meydana getiren iki öge vardır; bunlardan birincisi ortak bir geçmişe, bir tarihe sahip olmak; diğeri ise, birlikte yaşamayı istemek ve bu ortak tarihi sürdürmeye çalışmak...". Geçmişte büyük işler başarmış olmak, büyük zaferler kazanmış olmak, ortak bir isteğe ve arzuya sahip olmak... İşte, bütün bunlar bir topluluğu millet haline sokan öğelerdir. Öyleyse Renan'ın tanımına göre millet, belirli toplumsal ve tarihsel bir amacın gerçekleşmesi için birlikte yaşama istek ve iradesinde bulunan bir insan topluluğudur.

Öyleyse Anayasanın 2. maddesinde yer alan "Atatürk milliyetçiliği" de Renan'ın tanımladığı gibi bir ülküdür; bireylerin düşünce ve iradesine dayanan, temellerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde milli dayanışma ve adalet anlayışında bulan bir topluluktur. Bu milliyetçilik anlayışı, bireye değer veren ve bireyin düşüncesini her şeyin üstünde tutan bir milliyetçilik anlayışıdır. Milliyetçiliğin öğeleri bireyin iradesinin dışında meydana gelmiş olan biyolojik olaylar değil; bireyin diğer bireylerle birlikte yaşama ve yaşam mücadelesini yapma istek ve iradesidir. Nitekim, Anayasamız da "Türk milliyetinden" sayılabilmek için "vatandaşlık" bağından başka bir öge aramamıştır: "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür" (md. 66/1). Tıpkı, son zamanlarda bu topraklarda ve bu toplumda "birlikte yaşama arzu ve iradesini" açıklayan ırkı, dili, dini farklı birçok sporcunun ve bazı tarihçi bilim adamlarınının T.C. vatandaşı olduğu gibi... Öyle ki, hiç kimse bir yandan Türk Milli Takımına öte yandan Türk Tarihine çok önemli hizmetler veren bu kişilerin bizlerden daha az Türk olduğunu iddia edemez...

Görüldüğü gibi, aynı milletten olabilmek için artık "aynı ırktan", "aynı dinden" ve

"aynı dilden" olmak şart değildir; geçmişten geleceğe uzanan "birlikte yaşamak arzu ve iradesini açıklamak" yeterlidir. Bir başka deyişle, etnolojik, sosyolojik (teolojik) ve filolojik (ana dili) açısından başka insan topluluklarına ait olan kişiler, politik ve jüridik (hukuki) açıdan aynı insan topluluğuna ait olan bir millet (ulus) oluşturabilmektedirler. Bu nedenle "Türk olmak" kolaylaşmış; etnolojik, sosyolojik (teolojik), filolojik (ana dili) açısından başka insan topluluğuna ait olsalar bile, "Türk olmaktan mutluyum diyenler" politik ve jüridik (hukuki) açıdan "Türk milletini (ulusunu)" oluşturmuşlardır. Çağdaş "ulus devlet" böyle doğmuş, varlığını böyle sürdürmüş ve sürdürmeye devam etmektedir. Bu nedenle, politik ve jüridik (hukuki) açıdan aynı millete (ulusa) ait olmayı engelleyecek etnik, sosyolojik (teolojik) ve filolojik (ana dil) esasına dayanan ayrımlar ve bölünmeler hem çağdaş devlet anlayışına hem de Anayasa'da belirlenen "Atatürk milliyetçiliğine bağlı devlet" ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Bunun sonucu sendikaların tüzüklerine konulacak bu yoldaki hükümler ile faaliyetler Anayasa'ya aykırılık oluşturacaktır.

cc) Tüzüklerin ve Sendikal Faaliyetin Üniter (Tek) Devlet İlkesine Aykırılığı

"Ulus devlet" ilkesinin varlığını sürdürmesi, "bütünlüğünü koruması" için Türk milletinin (ulusunun) seçtiği örgütlenme modeli "üniter (tek) devlet" modelidir. Gerçekten, Anayasamızın değiştirilmesi ve değiştirilmesinin teklifi mümkün olmayan hükümleri arasında "Devletin bütünlüğü" ilkesi de vardır. Devletin "üniter" (teklik) yapısını belirleyen bu ilkeye göre, "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür... Dili Türkçedir"(Any.md. 3/1). Burada söz konusu olan dilin "resmi dil" olduğu; kişilerin filolojik açıdan ait oldukları toplulukta ve özel hayatlarında kullandıkları, ailesinden ve çevresinden öğrendiği "ana dilinden" farklı bir dil olduğu kuşkusuzdur. Burada söz konusu olan "Devletin (resmi, hukuki) dilidir". Birlikte yaşama arzu ve iradesini açıklamış olan insanların oluşturduğu Millet (Ulusun) siyasi örgütü olan Devlet ile olan ilişkilerinde kullandıkları ve kullanmaları gereken dildir. Zira, herkesin bir "ana dili" olabilir, ama her devletin, özellikle de "üniter devletin" tek bir "resmi dili" vardır.

Nitekim, Yargıtay'ın inceleme konusu kararında da isabetle belirtildiği gibi, açılacak kurslar yoluyla "toplumda kullanılan farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi bu dil ve lehçelerde yayın yapılabilmesi demokratik bir hak olarak kabul edilmiş ve bu amaç yapılan yasal düzenlemelerle hayata geçirilmiştir. Ancak, ana dilde öğrenim, çok farklı bir kavramdır ve ilk öğretimden itibaren tüm eğitim ve öğretimin devletin resmi dili dışında, farklı dillerde de eğitim ve öğretimde kullanılmasını gerektirir. Bir başka deyişle ana dilde öğrenim haklarının hayata geçmesi, bir devlette sayısı belirsiz ana dilin kamusal alana taşınması demektir.

Bu da üniter bir devlet olan, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan, dili Türkçe olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasası ile bağdaşmaz. Çünkü farklı dil ve lehçeleri sadece bir kültür ögesi görmek yerine, bu öğelerin "farklı ana diller" adı altın-

da eğitim ve öğretim alanına sokmayı amaçlamak, Anayasaya aykırılık oluşturması yanında, toplumsal çelişkileri, eğitim, öğretim, bilimsel ve kamusal alanda da artırmaya neden olacaktır.

Ana dilde öğrenimin hayata geçmesi demek, bir devlette sayısı belirsiz ana dilin kamusal alanda boy göstererek bireyler aracılığıyla kamusal alana taşınması demek olacaktır ki, ulusal bütünlüğünü, ülkesi ve milletiyle bölünmezliğe ve diline bağlayan Cumhuriyetin üniter yapısı ile bağdaşmaz".

Bu nedenle, Devletin "üniter" yapısının zorunlu bir sonucu olarak "eğitim ve öğrenim dilinin (de) Türkçe" olması zorunluluğu açıktır. Nitekim, Anayasamız da "üniter devlet" yapısıyla uyumlu olarak, "Türkçe'den başka hiçbir dil eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez" (Any. Md.42/son) hükmünü getirmiştir. Üstelik, "eğitim ve öğretim hürriyeti Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz" (Any. Md.42/4). Gerçi, "herkes düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir". Ancak, "bu hürriyetlerin kullanılması (da) milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ile Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması....." (Any. Md.26/1,2) amaçlarıyla sınırlandırılabilir.

Ekleyelim ki, birden ziyade ana dilde öğrenim hakkı (tarihten gelen Kanton Cumhuriyetlerinden oluşan İsviçre gibi) çok sınırlı sayıda "federasyon" tipi devlette tanınmaktadır. Anayasa'nın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez "Devletin bütünlüğü" (md.3) ilkesi karşısında ülkemizde "federasyon" tipi yapılanmayı savunmak mümkün olmadığına göre, birden ziyade ana dilde öğrenim hakkını savunmak da "hukuken" mümkün değildir. Bu nedenle, ayrıntılı ve sistematik olarak hazırlanan bir gerekçeyle verilen yukarıdaki Yargıtay kararının mevcut mevzuatımız çerçevesindeki hukuka uygunluğu konusunda kuşku duyulmamak gerektiği kanısındayız.

Bütün bu nedenlerle, sendika ve konfederasyonlar bu ilkelere aykırı hükümleri tüzüklerine koyamayacakları gibi, yönetim ve işleyişlerinde de bu ilkelere uygun olarak hareket etmek, (Devlet ve kamu kurum ve kuruluşları ile yazışmalarında Türkçe kullanmak) zorundadırlar. Esasen, bütün bu ilkelerin ayrıntılı bir şekilde Anayasamızın başlangıcında da yer alan hükümler arasında bulunduğu, bu hükümlere aykırı hareket etmenin de Anayasa ve kanunlarca belirlenen "temel yasaklar" arasında bulunduğu kuşkusuzdur (Any.md.52; Sen.K.md.58; KGSK.md.37).

Nitekim, Anayasada hükme bağlanan temel yasaklar, Sendikalar Kanunu ile KGSK' da belirtilmiş bulunmaktadır (Sen. K. md. 37/1; KGSK md.20/1). Gerçi, Anayasanın 14. maddesinde yer alan "temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılması" ile ilgili yasak KGSK'da belirtilmemektedir. Ancak, Kanunlarda belirtilmemiş olsa bile,

sadece Anayasada belirtilmiş bulunan bir temel yasağın "bütün gerçek ve tüzel kişiler ile her türlü kurum ve kuruluşları bağladığı" bir gerçektir (Any. Md.11). Bu nedenle, sadece 2821 sayılı Sendikalar Kanununda belirtilmiş bulunan Anayasanın 14. maddesinde belirtilen temel hak ve özgürlükleri "kötüye kullanma" sebepleri değil, aynı zamanda Kanunlarda belirtilmemiş olsa bile Anayasada yer alan tüm yasaklama sebeplerinin, bu arada 51/2. maddede "özel" olarak belirtilen "sınırlama sebeplerinin" sendikaları bağlayan yasaklar arasında bulunduğu kuşku yoktur. Bundan başka, hem Anayasada hem de Kanunlarda hükme bağlanan temel yasaklar içinde, sendika ve konfederasyonların yönetim ve işleyişlerinin "Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olmaması" da bulunmaktadır (Any. Md.51/6, Sen. K. md.37/1; KGSK md.20/1). Öyleyse, sendika ve konfederasyonlar bir yandan temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılması gibi yasaklama sebeplerine aykırı faaliyette bulunamazken; öte yandan, Anayasada belirlenen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara da aykırı faaliyetlerde bulunamayacaklardır. Şimdi de konuyu Anayasada yer alan temel hak ve özgürlüklerin bu "genel" ve "özel" sınırlandırma sebepleri açısından inceleyelim.

dd- Tüzüklerin ve Sendikal Faaliyetin Temel Hak ve Özgürlüklerin Genel Sınırlandırma Sebeplerine Aykırılığı

1961 Anayasasında olduğu gibi, 1982 Anayasasında da temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasının önlenmesi üzerinde durulmuş; bu konuda ayrıntılı düzenlemelere girişilmiştir. Kötüye kullanmanın önüne geçilmesinde güdülen amaç, temel hak ve özgürlüklerin serbestçe kullanılmasını sağlamak ve onların gerçekleşmesi için gerekli ortamı hazırlamaktır. Nitekim, Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi temel hak ve hürriyetleri yok etmek amacıyla kullanılamayacağı gibi, bu alanda Devletin yetkili organları "yorum" yaparken dahi dikkatli olmak zorundadır: "Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere Anayasa ile tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz" (Any.md.14/3). Öyleyse, gerek kötüye kullanmanın önlenmesi gerekse sınırlandırmalar, temel hak ve özgürlüklerin yok olmasını önlemek ya da yok olmasına neden olacak faaliyetlerin önüne geçmek amacıyla yapılmak zorundadır. Üstelik herhangi bir yetkili organ, kuruluş veya kişinin, temel hak ve özgürlükleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunmasına izin verir şekilde yorum yapması da mümkün değildir. Bu nedenle, kötüye kullanmanın önlenmesi; bir başka deyişle, rasgele bir kötüye kullanma sebebi yaratmayı önlemek amacı ile kötüye kullanma sebepleri ayrıca belirlenmiştir. Bu sebeplerin sendika ve konfederasyonların faaliyetlerinin aynı zamanda "genel sınırlandırma sebepleri" olarak nitelendirilmesi mümkündür².

²Genel sınırlandırma sebepleri hakkında geniş bilgi için bkz. F. DEMİR, Anayasa Hukukuna Giriş, S. 231 vd.; Ayrıca bkz: F. DEMİR, İş Hukuku ve Uygulaması, İzmir 2005, S.402

Gerçekten, devletin bütün organ, kurum, kuruluş ve kişileri gibi, birer tüzel kişi olan sendika ve konfederasyonları da bağlayan kötüye kullanma (genel sınırlandırma) sebepleri, Anayasamızın 14. maddesinde belirtilmiş bulunmaktadır. Buna göre, temel hak ve özgürlükleri kullanma, bu arada örneğin sendikal faaliyette bulunma, öncelikle devlet güvenliğini sarsacak ve zedeleyecek onu tehlikeye düşürecek biçimde olmayacaktır. Aksi halde, böyle bir faaliyet Anayasamızda "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak" şeklinde açıklanan kötüye kullanma sayılacaktır. Sonra, "insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı" amaçlayan faaliyette bulunmak da, temel hak ve özgürlükleri kötüye kullanma sayılacaktır (Any. md.14/1). Buna temel hak ve özgürlüklerin bu "hak ve özgürlükleri yok etmek amacıyla kullanılması" da dahildir. Çünkü, yukarıda da değinildiği üzere, Anayasamız özgürlükleri yok etme özgürlüğünü tanımadığı gibi, Anayasa hükümlerinin bu anlama gelecek şekilde yorumlanmasını dahi yasaklamaktadır. Nihayet, bütün bu kötüye kullanma (genel sınırlandırma) sebeplerine aykırı faaliyette bulunanlarla ilgili yaptırımlar "kanunla" düzenlenecektir(Any.md.14/3).

ee- Tüzüklerin ve Sendikal Faaliyetin Temel Hak ve Özgürlüklerin Özel Sınırlandırma Sebeplerine Aykırılığı

Temel hak ve özgürlüklerden "sendika kurma hakkı" ile ilgili olarak Anayasamızda belirlenen "özel sınırlama sebepleri" ise şunlardır: "Sendika kurma hakkı, ancak milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir"(Any. md. 51/2). 03.10.2001 gün ve 4709 sayılı yasayla değiştirilmeden önce Anayasanın 13. maddesinde "genel sınırlama sebepleri" arasında yer alan bu hükümler, "sendika kurma hakkı" ile ilgili 51. maddeye taşınarak "özel sınırlama sebepleri" arasında yer almış bulunmaktadır. Öyleyse, sendika ve konfederasyonlar burada sayılan "özel" sınırlama sebeplerine de aykırı hareket ve faaliyette bulunamayacaklardır. Bu hüküm, Sendikalar Kanununda yer alan özel birtakım hükümlerle de güçlendirilmiş bulunmaktadır: "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve özgürlükleri yok etmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak amacıyla" da sendika ve konfederasyonlar faaliyette bulunamayacaklardır. Aksi halde, Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkemece sendika ve konfederasyonlar kapatılabilecektir (Sen.K. md. 58/1). KGSK'da bu konuda "özel" ve "açık" bir hüküm bulunmamakla birlikte, aynı hükmün kamu görevlileri sendika ve konfederasyonları hakkında da uygulanacağına kuşku yoktur. Zira, "KGSK'da hüküm bulunmayan hallerde 2821 sayılı Sendikalar Kanunu, 2908 sayılı Dernekler Kanunu, 743 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri uygulanır" (KGSK md. 37, 38,43).

Görüldüğü gibi, Anayasa ve KGSK ile 2821 sayılı Sendikalar Kanunu, 2908

sayılı Dernekler Kanunu ve 743 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine uygun olarak, olayımızda önce Valilik tarafından verilen "1 aylık süre içinde" daha sonra Mahkeme tarafından verilen "2 aylık süre içinde" Tüzüğün "ana dilde öğrenimi savunmak..." hükmünün değiştirilmesi konusunda usul hükümlerine uygun davranılmış; bilahare esas hakkında hüküm kurularak, "ana dilde öğrenimin hayata geçmesinin bir devlette sayısı belirsiz ana dilin kamusal alana taşınması demek olacağı", bunun da "ülke ve millet bütünlüğünü" resmi dili Türkçe'ye bağlayan "Cumhuriyetin üniter yapısıyla" ve dolayısıyla "Anayasa'nın 3. ve 51. , 4688 sayılı Kanununun 3/f, 7/b ve 20. maddeleri ile bağdaşmayacağı" gerekçesiyle isabetli olarak kapatma kararına varıldığı anlaşılmaktadır.

ff- Tüzüklerin ve Sendikal Faaliyetin Çalışma İlişkilerinden Doğan Ortak Ekonomik veya Sosyal Hak ve Menfaatlerin Korunması ve Geliştirilmesi Amacına Aykırılığı

1982 Anayasası, "çalışanlar" (işçiler ve kamu görevlileri) ile "işverenlerin" ancak üyelerinin "çalışma ilişkileri" çerçevesinde faaliyette bulunmak üzere "sendikalar ve üst kuruluşlar" kurabileceklerini hükme bağlamaktadır (Any.md.51/1). Sendikalar Kanununda da aynen tekrarlanan bu deyim, işçi ve işverenlerin "çalışma ilişkilerinde" sendikalar kurabileceklerini belirtmektedir (Sen.K.md.2/10). Buna karşılık KGSK, kamu görevlileri sendikalarının tanımında "çalışma ilişkileri" deyimine yer vermemiş, bunun yerine kuruluşun "ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerin korunması ve geliştirilmesi" amacı ile yetinilmiştir (KGSK md.3/f). Bununla birlikte, "çalışma ilişkileri" deyiminin KGSK'da yer almaması, kamu görevlileri sendikalarının "çalışma ilişkileri" dışına taşan bir faaliyette bulunabilecekleri anlamına gelmez. Anayasada yer alan "çalışma ilişkileri" hükmü tüm "çalışanları" kapsadığına göre, bu deyim yalnız "işçi ve işveren sendikaları" için değil, aynı zamanda "kamu görevlileri sendikaları" için de bağlayıcı ve emredici bir hükümdür. Nitekim kamu görevlileri "sendika ve konfederasyonlarının yetki ve faaliyetleri" sayılırken, "kuruluş amaçları doğrultusunda" tahdidi değil tadadi de olsa sadece "aşağıdaki faaliyetlerde bulunabilecekleri" belirtilmiştir:

a. "Genel olarak kamu personelinin hak ve ödevleri, çalışma koşulları, yükümlülükleri, iş güvenlikleri ile sağlık koşullarının geliştirilmesi konularında görüş bildirmek ve toplu görüşme sonucunda anlaşmaya varılan mutabakat metinlerinin uygulanmasını izlemek üzere idarî kurullara üyeleri arasından temsilciler göndermek.

b. Devlet personel mevzuatında kamu görevlilerinin temsilini öngören çeşitli kurullara temsilci göndermek.

c. Verimlilik araştırmaları yapmak, sonuçlarla ilgili raporlar düzenlemek, önerilerde bulunmak ve işverenlerle bu konularda ortak çalışmalar yapmak.

d. Üyelerin meslekî yeterliliklerinin artırılması ve sorunlarının çözülmesi ile

sendikal faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik kurs, seminer ve sosyal amaçlı toplantılar düzenlemek, bilimsel çalışmalar yapmak ve yayınlarda bulunmak.

e. Üyelerin ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatleri ile personel hukukunu ilgilendiren konularda ilgili kurumlara ve yetkili makamlara sunulmak üzere çalışmalar yapmak ve öneriler getirmek.

f. Üyelerin idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında, ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesinde veya hukukî yardım gerekliliğinin ortaya çıkması durumunda üyelerini veya mirasçılarını, her düzeyde ve derecedeki yönetim ve yargı organları önünde temsil etmek veya ettirmek, dava açmak ve bu nedenle açılan davalarda taraf olmak.

g. Üyeleri ve ailelerinin yararlanmaları için hizmet amacıyla, eğitim ve sağlık tesisleri, dinlenme yerleri, spor alanları ve benzeri yerler ile kitaplık, kreş, yuva ve huzur evleri, yardımlaşma sandıkları kurmak ve yönetmek ile herhangi bir bağışta bulunmamak kaydı ile üyeleri için kooperatifler kurulmasına yardım etmek ve nakit mevcudunun yüzde onundan fazla olmamak kaydıyla bu kooperatiflere kredi vermek.

h. Yangın, su baskını, deprem gibi tabii afetlerin vukuunda, gerektiğinde üyelik şartı aranmaksızın nakit mevcudunun yüzde onunu aşmamak kaydıyla afete uğrayan bölgelerde konut, sağlık ve eğitim tesisleri yapmak ve bu amaçla kamu kurum ve kuruluşlarına aynî ve nakdî yardımda bulunmak" (KGSK md.19).

Görüldüğü gibi, KGSK da öngörülen faaliyetler, "çalışma ilişkileri" çerçevesinde yapılacak faaliyetlerdir. Aksi bir hüküm, zaten Anayasanın "çalışma ilişkileri" hükmüne aykırı olurdu. Bu nedenle, sadece işçi ve işveren sendikaları değil, kamu görevlileri sendikaları da Anayasanın emrine uygun olarak üyelerinin "ortak hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirme" faaliyetlerini "çalışma ilişkileri" sınırları içinde sürdürmek zorundadırlar. Bunun dışında, üyelerinin ortak hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek amacıyla da olsa, "çalışma ilişkileri" sınırları içinde kalmayan amaçlarla bir sendika kurulamayacaktır. Örneğin, işçilerin ve kamu görevlilerinin kendi aralarında birleşerek "tüketicilerin korunması amacıyla" bir sendika kurmaları mümkün olmadığı gibi; işverenlerin de bir araya gelerek "pazarlama ve satış etkinliklerini artırmak amacıyla" bir sendika kurmaları mümkün değildir. Buna karşılık, işçilerin ve işverenlerin çalışma ilişkileri dışında kalan bu tür amaçlarla birleşerek "dernek" kurmalarına bir engel bulunmadığına kuşku yoktur³.

Anayasaya (md.51) uygun olarak kaleme alınan işçi ve işveren sendikaları ile kamu görevlileri sendikalarının faaliyetlerini düzenleyen Sendikalar Kanunu (md.2,31,32) ve KGSK'nun (md.3/f,19) bu hükümleri, sadece "ekonomik" veya sadece

³F.DEMİR, Sendikalar Hukuku, İzmir. 2007, S.17; E.İNCE, Toplu İş Hukuku, İstanbul, 1983, S.20; K.TUNÇOMAĞ/T.CENTEL, İş Hukukunun Esasları, 3.bası, İstanbul, 2003, S.258

"sosyal" amaçlarla değil, "ekonomik ve sosyal" amaçları birlikte taşıyan sendikalar kurulmasını amirdir. Çünkü, Kanunda "ekonomik ve sosyal" deyimini kullanılırken "veya" bağlacı değil "ve" bağlacı kullanılmıştır. Aynı şekilde KGSK'nda "ekonomik,sosyal" deyimine, "mesleki" sözcüğü "ve" bağlacıyla eklenmiştir. Gerçi, daha önceki 274 sayılı Sendikalar Kanununda mevcut bulunan "kültürel yararlılardan" ne 2821 sayılı Sendikalar Kanununda ne de 4688 sayılı KGSK'da bahsedilmemektedir. Ancak bu sendika üyelerinin kültürel hak ve menfaatlerden yoksun kalmaları anlamına gelmeyecektir. Nitekim hem Sendikalar Kanununda (md.44/2) hem de KGSK'da (md.26/2), "sendika ve konfederasyonların gelirlerinin en az yüzde onunu üyelerinin mesleki eğitimi ile bilgi ve tecrübelerini arttırmak için kullanmak zorunda" oldukları hükme bağlanmıştır.

Öyleyse sendikalar "ekonomik, sosyal ve mesleki" hak ve menfaatlerin birlikte ve öncelikle korunması amacıyla kurulacaklardır. Kültürel hakların korunması ise ekonomik ve sosyal hakların korunmasından sonra ya da en fazla onlarla birlikte söz konusu olacaktır. Bir başka deyişle, sadece "kültürel amaçlarla" bir sendika kurulamayacaktır⁴. Gerçi, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerin neler olduğu kanunda açıkça belirtilmiş değildir. Ancak bu deyim, "bütün İş Hukukuna ve Sosyal Politikaya ilişkin hak ve menfaatler" anlamına geldiğini kabul etmek yerinde olur⁵. Bu hak ve menfaatlerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla hangi araçların kullanılacağı da önce Anayasada (md.53, 54) daha sonra da 2821 sayılı Sendikalar Kanunu (md.2,31,32) ile KGSK'da (md.3/f,19) gösterilmiştir. Bu faaliyetler arasında ise "bireylerin ana dilde öğrenim görmelerini savunmak" bulunmamaktadır. Bu durumda Yüksek Mahkemenin kararının, sendikaların faaliyetleri açısından da hem Anayasanın 53 ve 54 hem de KGSK'nun 3/f ve 19. maddelerine uygun olduğunu söylemek doğru olur kanısındayız.

⁴Krş. N: Çelik, Sendikalar, 2.B., İstanbul, 1979, S.37; İş Hukuku Dersleri, 18.B, İstanbul, 2005, S.269; K.TUNÇOMAĞ, İş Hukuku, cilt II, İstanbul, 1995, S.65-66

⁵C.TUNCAY, İşçi Sendikası Üyelüğünün Kazanılması ve Sona Ermesi, İstanbul, 1975, S.20; F.DEMİR, Sendikalar Hukuku, S.17